

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

УДК: 339.54.166

DOI: 10.31359/2411-5584-2020-41-2-11

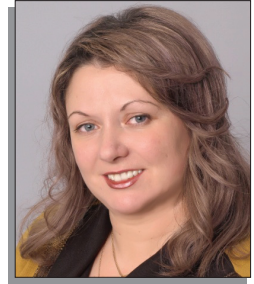
Л. М. ТИТАРЕНКО

кандидатка економічних наук, доцентка,
доцентка кафедри міжнародних економічних
відносин та туризму, Національний університет
«Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка», Україна, м. Полтава
e-mail: titarenkolm@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2112-7380>

І. Б. ЧИЧКАЛО-КОНДРАЦЬКА

докторка економічних наук, професорка,
професорка кафедри міжнародних економічних
відносин та туризму, Національний університет
«Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка», Україна, м. Полтава
e-mail: chichkalo.irina@gmail.com
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2112-7380>

І. Ю. СЕМЕНЧУКОВА

кандидатка економічних наук, доцентка,
доцентка кафедри економічної теорії
та маркетингу, Вітебський державний
технологічний університет,
Білорусь, м. Вітебськ
e-mail: sii481609@mail.ru

АНАЛІЗ СУЧАСНОЇ ТОВАРНОЇ СТРУКТУРИ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ¹

Проаналізовано актуальні закономірності сучасного етапу розвитку світової торгівлі та існуючі тренди зовнішньоторговельних зв'язків України. Зокрема, досліджено

¹ © Титаренко Л. М., Чичкало-Кондрацька І. Б., Семенчукова І. Ю., 2020. Стаття публікується на умовах ліцензії Creative Commons – Attribution 4.0 International (CC BY 4.0).

Статтю розміщено на сайті збірника: <http://econtlaw.nlu.edu.ua>.

структуру експортної та імпоротної товарної продукції, динаміку зовнішньої торгівлі України із країнами світу. Встановлено факт переорієнтації зовнішньоторговельних зв'язків України на торгівлю з країнами ЄС і Азії. Обґрунтовано вплив поширення коронавірусу на розвиток світових торговельних відносин та зовнішньої торгівлі України.

Ключові слова: світова торгівля, зовнішньоекономічні відносини, товарна продукція, експорт, імпорт, лібералізація торгівлі.

JEL Classification: F50; R1.

Постановка проблеми. Міжнародна торгівля відіграє винятково важливу роль у розвитку світової економіки. Характеризуючи роль міжнародної торгівлі, слід зазначити, що в даний час 4/5 сукупного обсягу міжнародних економічних відносин припадає на світову торгівлю. Сучасна міжнародна торгівля розвивається високими темпами, які в останнє десятиліття більш ніж у два рази перевищують темпи зростання світового валового внутрішнього продукту (ВВП). Участь різних країн у міжнародній торгівлі сприяє інтенсифікації виробництва та поглибленню його спеціалізації. Підвищується ступінь завантаження устаткування, організовується масове виробництво, впроваджуються нова техніка і сучасні технології, при наявності попиту на ринку збільшується експорт. У свою чергу, розширення експорту тягне за собою підвищення зайнятості.

У сучасних соціально-політичних умовах актуальним є вивчення та аналіз одного з важливих показників економічного стану країни – експорту й імпорту товарів, особливо для України, яка кардинально змінює свою економічну політику.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розвитку та формування зовнішньоторговельних відносин розглянута і розроблена в ряді наукових праць. Так, колективом авторів під керівництвом Т. О. Осташко (Т. О. Ostashko) досліджено структурні зміни у світовій торгівлі як чинник розвитку внутрішнього ринку України [1]. І. О. Жалба (І. О. Zhalba) і Н. В. Собчук (N. V. Sobchuk) здійснили характеристику стану міжнародної торгівлі на сучасному етапі розвитку економіки України [2]. П. О. Черномаз (P. O. Chernomaz) та О. І. Чавалах (O. I. Chavalakh) досліджували питання трансформації структури зовнішньої торгівлі України у зв'язку з підписанням Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС [3]. Е. В. Пахуча (E. V. Pakhucha), Ю. Л. Філімонов (Yu. L. Filimonov) та Л. О. Лещенко (L. O. Leshchenko) розкрили особливості структурних змін зовнішньої торгівлі України аграрною продукцією [4]. Дослідження інших вітчизняних і зарубіжних науковців та економістів [5–7] є вагомим внеском у розкриття проблематики сучасної зовнішньоекономічної діяльності. Зокрема, О. Антонюк (O. Antoniuk), П. Антонюк (P. Antoniuk) і В. Лисюк (V. Lysiuk) окреслюють перспективи торговельного партнерства України з країнами Азії [5]. Актуальними є узагальнення проблем із торгівлею, туризмом і фінансами в добу поширення коронавірусної інфекції,

здійснені О. Павлюк (O. Pavliuk) і Я. Вінокуровим (Ya. Vinokurov) [6], а також американським економістом А. Соргелем (A. Soergel) [7].

Разом із тим необхідність переорієнтації вітчизняних експортерів на зарубіжні ринки в умовах глобалізації потребує поглибленого аналізу обсягів, динаміки та структури зовнішньої торгівлі.

Формулювання цілей статті. Ураховуючи важливу роль зовнішньої торгівлі в системі функціонування національного господарства, метою статті є дослідження товарної структури зовнішньої торгівлі України на сучасному етапі розвитку зовнішньоекономічних відносин.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кожна країна має будувати власну політику зовнішньоекономічної діяльності, враховуючи посилення процесів лібералізації світової торгівлі, збільшення кількості членів СОТ та розширення регіональних інтеграційних об'єднань, які намагаються посилити свій економічний вплив за рахунок створення зон вільної торгівлі з окремими країнами та інтеграційними об'єднаннями. Для цього, з-поміж іншого, необхідно детально проаналізувати:

- 1) актуальні закономірності сучасного етапу розвитку світової торгівлі;
- 2) існуючі тренди зовнішньоторговельних зв'язків, зокрема структуру зовнішньої торгівлі в розрізі експортних та імпорتنих операцій.

Колектив авторів монографії [1, с. 11–25] виокремлює низку закономірностей сучасного етапу розвитку світової торгівлі: швидке зростання міжнародної торгівлі товарами та послугами, нерівномірність темпів зростання міжнародної торгівлі, синхронізацію динаміки світової торгівлі та світового ВВП, волатильність світових цін на товари, посилення впливу глобалізації, концентрацію потоків світової торгівлі, динамічну зміну продуктової структури світової торгівлі, випереджальне зростання світової торгівлі послугами. Науковці відмічають також суттєву лібералізацію торгівлі в рамках СОТ – усунення бар'єрів для вільного обміну товарами та послугами між країнами. Лібералізація торгівлі передбачає скасування або зниження як тарифних, так і нетарифних бар'єрів (процедур ліцензування, квот або інших обмежень торгівлі) [1, с. 30]. Разом із тим існує ряд викликів СОТ на сучасному етапі. До них належать:

- повільний перебіг нинішнього Дохійського раунду багатосторонніх торговельних переговорів щодо подальшої лібералізації торгівлі та реформування СОТ;
- економічна експансія великих країн, що швидко розвиваються, насамперед Китаю. Розвинені країни, зокрема ЄС та США, змушені захищати своїх виробників від китайського демпінгу та державних субсидій;
- регіоналізація світової торгівлі. Протягом останніх двох десятиліть стрімко розростається мережа регіональних торговельних угод – це угоди двох або більше держав, що створюють зону вільної торгівлі, митний союз

або глибші інтеграційні об'єднання. З одного боку, регіональні угоди створюють можливість глибшої лібералізації торгівлі для країн-учасниць, ніж це є можливим у межах багатосторонніх угод СОТ. З другого боку, поява і зростання кількості регіональних торговельних угод створюють середовище неоднорідності правил торгівлі, а отже, спотворюють конкуренцію на світовому ринку. Зі збільшенням кількості цих угод складається ситуація, коли ряд країн одночасно перебуває в різних торговельних союзах. У результаті з'являється безліч правил торгівлі, різних адміністративних процедур тощо, які серйозно ускладнюють торговельне законодавство й ведення торговельної політики. Неоднорідність правил торговельної політики спотворює умови конкуренції на світовому ринку, що призводить до порушення фундаментального принципу ГАТТ/СОТ – принципу недискримінації;

– поширення протекціонізму у світовій торгівлі. Незважаючи на зусилля СОТ у напрямі лібералізації торгівлі, країни – члени СОТ продовжують активно вживати заходи протекціоністської політики з метою захисту місцевих підприємств і робочих місць від іноземної конкуренції [1, с. 34–36].

Аналіз товарної структури зовнішньої торгівлі України проводимо на основі статистичних даних Державної служби статистики України, Міністерства розвитку економіки, торгівлі і сільського господарства України, а також публікацій науковців за даною тематикою.

Згідно з дослідженням [2, с. 80] упродовж 2012–2016 рр. спостерігалось зниження рівня експорту та імпорту товарів більш ніж удвічі. Цей процес супроводжувався знеціненням національної валюти, зменшенням платоспроможності громадян країни, а відтак, замороженням надходження іноземних інвестицій та масовим витоком кваліфікованих працівників, що призвело до зниження соціально-економічного рівня населення. У 2014 р. спостерігалось значне скорочення від'ємного зовнішньоторговельного сальдо порівняно з попередніми 2012–2013 рр. Це явище викликане різким знеціненням національної валюти, що призвело до скорочення імпорту товарів більше ніж на 30%. Упродовж наступного 2015 року показник зовнішньоторговельного сальдо товарів набув додатного значення та становив 610,7 млн дол. США. Причиною таких змін став рекордний показник курсу гривні до іноземних валют (28,29 грн/дол. США; 31,96 грн/євро) [2, с. 80].

Аналіз даних Державної служби статистики України [8] свідчить про те, що протягом 2019 р. Україна здійснювала торгівлю товарами з 174-ма країнами світу. Загальна сума експорту складала 50 060 335,5 тис. дол. США, імпорту – 60 783 662,3 тис. дол. США. При цьому сальдо зовнішньої торгівлі товарами було негативним і становило – 10 723 326,8. За питомою вагою в загальній сумі експорту найактивнішими партнерами України були такі країни: Китай (7,2%), Польща (6,6%), Російська Федерація (6,5%), Туреччина (5,2%),

Єгипет (4,5%), Індія (4%), Німеччина та Італія (по 4,8%), Нідерланди (3,6%), Угорщина і Білорусь (по 3,1%), Іспанія (2,99%). У розрізі імпорту основними партнерами виступали: Китай (15,1%), Російська Федерація (11,5%), Німеччина (9,9%), Білорусь (9,3%), Польща (6,7%), США (5,4%), Туреччина (3,9%).

Товарна структура зовнішньої торгівлі у 2019 р. характеризується переважанням у загальному обсязі експорту таких товарів [9]: продукти рослинного походження (25,8%); недорогоцінні метали та вироби з них (20,5%); зернові культури (19,2%); чорні метали (17,5%); мінеральні продукти (9,7%); жири та олії тваринного або рослинного походження (9,5%); машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання (8,9%); руди, шлак і зола (7,2%).

У загальному обсязі імпорту товарів найбільша питома вага припадає на такі категорії [9]: машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання (21,9%); мінеральні продукти (21,4%); палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки (20%); продукція хімічної та пов'язаних із нею галузей промисловості (12,3%); реактори ядерні, котли, машини (11%); електричні машини (10,9%); засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби (10,1%); засоби наземного транспорту, крім залізничного (9,5%).

Аналіз динаміки географічної структури зовнішньої торгівлі товарами протягом останніх восьми років свідчить про активізацію експортно-імпорتنих операцій протягом 2015–2018 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

**Динаміка географічної структури зовнішньої торгівлі України товарами,
млн дол. США**

Роки	Країни СНД	Інші країни світу	Європа	Країни ЄС (28)	Азія	Африка	Америка	Австралія і Океанія
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Експорт								
2010	18740,6	32664,6	13829,6	13085,3	13715,4	3018,7	2000,0	28,4
2011	26177,0	42217,2	18442,4	18021,5	17737,8	3344,2	2552,3	29,8
2012	25318,6	43511,8	17424,0	17123,7	17681,1	5638,2	2607,7	50,9
2013	22077,3	41243,4	17064,2	16758,6	16813,0	5094,7	2163,6	40,1
2014*	14882,3	39019,4	17122,1	17002,9	15350,9	5098,2	1372,2	23,5
2015*	7806,1	30321,0	13248,3	13015,2	12378,9	3803,3	785,6	13,6
2016*	6031,5	30330,2	13790,1	13496,3	11796,3	3865,1	735,2	18,3
2017*	6916,4	36348,3	17901,9	17533,4	12967,3	4047,7	1207,9	71,9
2018*	7025,2	40309,8	20606,0	20157,0	13754,1	4127,0	1620,0	48,6
Імпорт								
2010	26697,4	34044,8	20004,5	19151,4	10023,3	874,4	2879,4	261,4

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2011	37212,4	45395,8	27065,9	25805,8	13279,9	940,6	3913,9	194,0
2012	34497,2	50220,4	27569,6	26237,2	17140,5	851,3	4446,7	195,7
2013	27941,6	49045,2	28566,2	27046,5	15237,3	749,8	4339,9	93,7
2014*	17276,9	37151,8	22383,0	21069,1	10848,3	679,9	3021,5	182,2
2015*	10485,5	27030,9	16665,3	15330,2	7235,8	601,7	2336,6	169,6
2016*	8565,4	30684,4	18470,2	17140,8	8920,5	553,9	2594,8	120,6
2017*	11477,9	38129,3	22922,4	20799,4	10679,4	719,0	3615,6	151,4
2018*	13209,1	43978,5	25370,8	23216,5	13617,3	757,9	4110,6	69,3

*Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Джерело: дані Державної служби статистики України [10].

У цілому в 2018 р. обсяги імпорту товарів на 9337 млн дол. США перевищують обсяги товарного експорту (рис. 1).

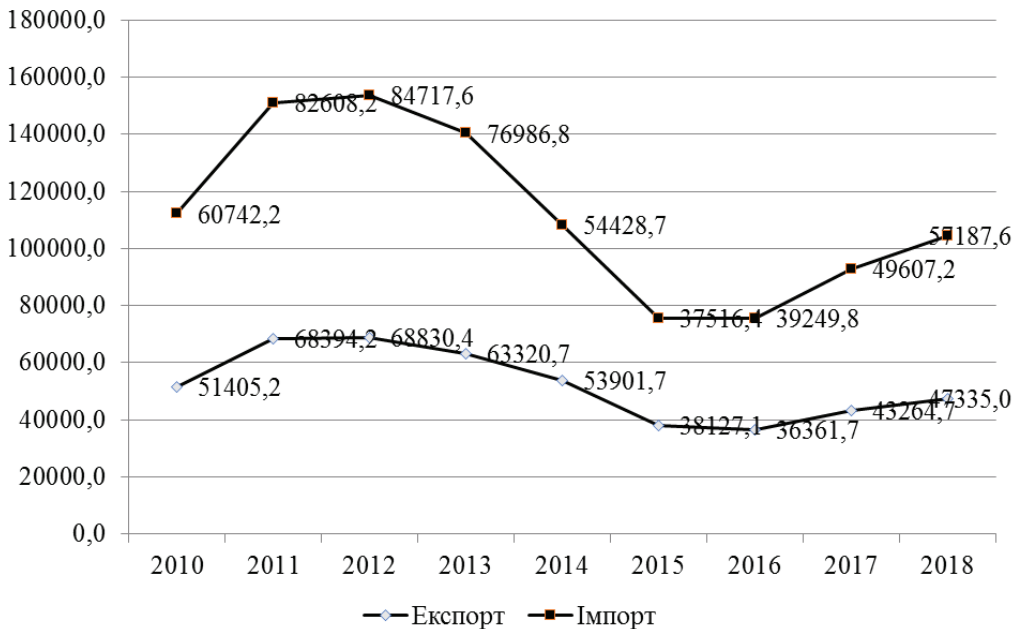

Рис. 1. Динаміка географічної структури зовнішньої торгівлі України товарами, млн дол. США

Джерело: розрахунки авторів за даними [10].

Регіональні обсяги зовнішньої торгівлі товарами у 2019 р. мали від'ємне сальдо (–10 723 326,8 тис. дол.) [11]. Загальний обсяг регіонального експорту склав 50 060 335,5 тис. дол. США, імпорту – 60 783 662,3 тис. дол. США. Найбільш активно здійснювали експортні операції такі області: Дніпропетровська (15,8% до загального обсягу експорту), Донецька (9,3%); Запорізька (6,2%). Імпортні операції переважали у Дніпропетровській (9,1%), Київській (6,8%) та Львівській областях України.

Оскільки агропромисловий комплекс робить значний внесок у зовнішню торгівлю України, доцільно більш детально розглянути стан зовнішньоторговельних операцій України агропромисловою продукцією. П. О. Черномаз (P. O. Chernomaz) [3, с. 87] відмічає суттєві зміни напрямів зовнішньої торгівлі України у зв'язку з набуттям чинності Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС 1 листопада 2014 р. Зокрема, суттєве скорочення зовнішнього товарообігу з країнами СНД. Разом із тим країни Європи отримали більшу частку як в експорті України, так і в імпорті, хоча грошові обсяги зазначених показників суттєво скоротилися в результаті кризових явищ, що виникли в економіці України. Автор констатує зниження за всіма товарними позиціями, проте в експорті найбільших втрат зазнала сфера машинобудування, продукція якого значною мірою була орієнтована на ринок країн СНД. Менші обсяги зниження у продукції агропромислової сфери, виробники якої змогли вийти на ринок країн ЄС і поряд з цим не втратити свої позиції на ринках країн Азії та Африки [3, с. 88].

Експортно-імпортні операції вітчизняних аграрних підприємств завжди становлять значну частку всієї зовнішньоекономічної діяльності України. Необхідно відмітити динаміку торговельних зв'язків із країнами європейського регіону, яка має тенденцію до посилення і дає змогу аграрному сектору частково компенсувати втрату ринків Митного союзу.

За даними дослідження [4], історично рекордний обсяг агропродовольчого експорту спостерігався у 2012 р. – його вартість сягнула 17,9 млрд дол. США. Частка сільськогосподарської продукції та продовольства в загальних обсягах українського експорту становить близько 40%. З початку двохтисячних років вартість експорту української аграрної продукції зросла в 4 рази (з 4,3 млрд дол. США у 2005 р. до 18,6 млрд дол. США у 2018 р.), а його частка у структурі експорту товарів підвищилася втричі (з 11,8% до 39,3%). Поряд із цим загальні обсяги експорту товарів з України за вказаний період зросли лише на 37,9% (з 34,3 до 47,3 млрд дол. США). Це пов'язано з такими чинниками, як несприятлива кон'юнктура світового ринку, зміна пріоритетів щодо партнерства в зовнішній торгівлі, скорочення обсягів співпраці з історично пріоритетними імпортерами, посилення вимог зовнішніх ринків до

якості продукції вітчизняного виробництва, посилення валютного контролю за імпортними операціями та ін.

Динаміка імпорту аграрної продукції до України не зазнала таких суттєвих змін в обсягах та структурі, як аграрний експорт. Так, у 2018 р. частка імпорту сільськогосподарської продукції та продовольства в Україну в загальному обсязі імпорту склала 9% (проти 7,5% у 2005 р.), а загальна вартість імпорту зросла за період 2005–2018 рр. з 2,7 до 5,1 млрд дол. США. Обсяги імпорту аграрної продукції до України є у 3,6 разу меншими, ніж обсяги її експорту. У цілому структура імпорту характеризується звуженням його товарного асортименту, що пов'язано зі зниженням доходів населення, його купівельних смаків, скорочення потреби у високотехнологічному імпорті, викликані девальваційними процесами, посиленням протекціоністських заходів, загостренням військових конфліктів на територіях промислового виробництва. Сальдо зовнішньої торгівлі аграрною продукцією протягом багатьох років є позитивним, у той час як загальна вартість усіх імпортованих товарів у переважній більшості періодів перевищувала обсяги їх експорту [4].

Окремої уваги заслуговує торгівля України з країнами ЄС, яка набирає обертів. Так, обсяги експорту зросли у 2018 р. порівняно з 2016 р. у 1,5 разу, імпорту – у 1,4 разу (рис. 2).

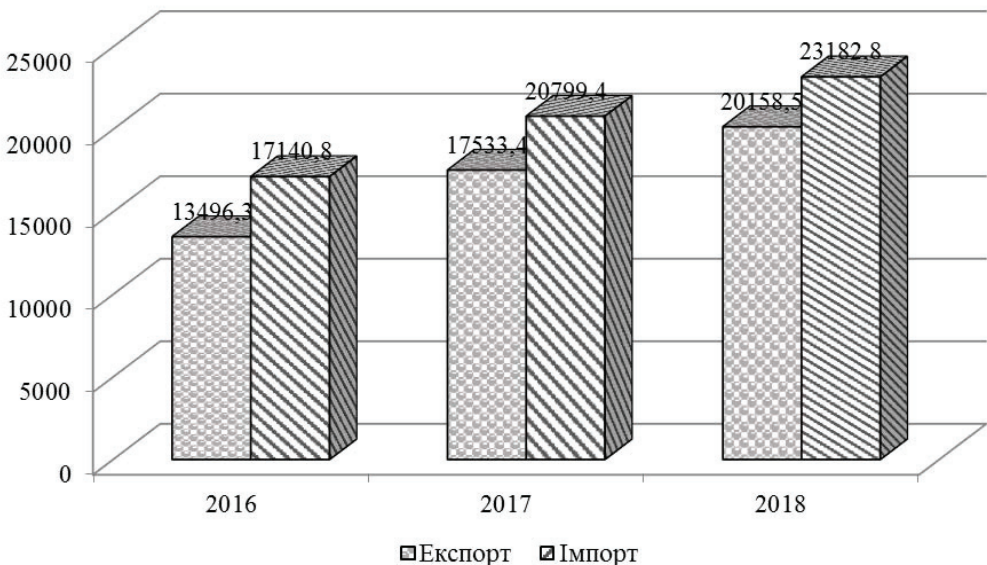

Рис. 2. Динаміка зовнішньої торгівлі України з країнами ЄС, млн дол. США

Джерело: розрахунки авторів за даними [9].

Найбільші обсяги експорту до країн ЄС становлять: продукція агропромислового та металургійного комплексу, продукція машинобудування, мінеральні продукти, деревина й папір. Серед імпортованих з країн ЄС товарів переважають: продукція машинобудування й хімічної промисловості, мінеральні продукти, продукція агропромислового та металургійного комплексу [12].

Важливою проблемою в зовнішньоторговельних відносинах України з країнами ЄС є те, що за європейськими критеріями більшість українських товарів не може конкурувати на ринках ЄС. Ураховуючи цей факт, Україна має перспективи збільшення обсягів торгівлі з країнами Азії: Індією, Китаєм, Іраном, Саудівською Аравією, Туреччиною, Ізраїлем та ін. [5].

Нині на азійських ринках Україна представлена переважно продукцією чорної металургії, добривами, рослинною олією та зерном. До країн Азії значними обсягами експортується і продукція вітчизняного високотехнологічного машинобудування. У товарній структурі експорту агропродовольчої продукції до країн Азії найбільшу частку складають сільськогосподарські продукти – живі тварини, продукти тваринного походження та продукти рослинного походження [5, с. 24].

Значні корективи у стан зовнішньоекономічних відносин вніс *спалах нового коронавірусу*. Китай є найбільшим торговельним партнером для переважної більшості розвинених країн, а також України. Спалах коронавірусу в цій країні має вплив не лише на китайську, а й на світову економіку. Так, власники багатьох заводів та фабрик у Китаї (Apple, Tesla, Facebook) запровадили примусові «канікули» для своїх працівників з метою недопущення зараження. Виробники автовок Hyundai (Південна Корея) та Nissan (Японія) тимчасово закрили свої заводи навіть за межами Китаю, оскільки для виробництва вони використовували деталі, що завозилися з КНР. У таких умовах виробництво суттєво уповільнюється, що, у свою чергу, впливає на світову торгівлю в усіх її сферах [6].

КНР є провідним постачальником фармацевтики й медичних засобів у світі. За деякими оцінками, китайське походження мають до 80% ринку медпрепаратів США. У світі не вистачає засобів медичного захисту – масок і респираторів, більшість із яких виготовляється в Китаї. Водночас через тимчасове закриття китайських фабрик китайська економіка менше імпортує з інших країн. Наприклад, оскільки Китай є одним із найбільших світових споживачів металургії, то ціни на метали падають. На них, зокрема, спеціалізується українська економіка [6].

Відбувається падіння ціни на нафту, оскільки в умовах обмеженої економічної активності китайські компанії менше перевозять товарів та в цілому

зменшують споживання енергоресурсів. Оскільки Китай є найбільшим світовим імпортером нафти, Міжнародне енергетичне агентство прогнозує перше за останні десять років глобальне падіння попиту на цей ресурс на тлі коронавірусної епідемії [6].

Всесвітня організація охорони здоров'я оголосила, що ситуацію з поширенням коронавірусу COVID-19 у світі можна охарактеризувати як пандемію. Через це почали різко змінюватися правила перетину кордонів – закриваються повітряні й наземні кордони. Ряд країн увели надзвичайні заходи. На митницях «застрягли» величезні партії товарів, у тому числі агропромислової продукція, яка псується. В Україні до 1 червня заборонено експорт товарів протиепідеміологічного призначення, щоб гарантувати забезпечення необхідними засобами захисту населення. Призупинилося на невизначений час виробництво, обмежується ділова активність. Країни світу несуть колосальні втрати через призупинення виробничих і торговельних операцій. І наразі не відомо, коли ситуація зміниться в кращий бік.

Американський економіст [7] доповнює перелік ризиків у 2020 р., які загрожують зовнішньоторговельним відносинам у світі:

- конфлікт між США та Іраном спричиняє зростання цін на нафту (ймовірність – 25%);
- торговельна війна США та ЄС (ймовірність – 25%);
- пандемія коронавірусу (ймовірність – 20%);
- навантаження на борги призводять до рецесії на ринках, що розвиваються (20% ймовірності);
- протести в Гонконзі призводять до «азійського фінансового стресу» (15% ймовірності).

Висновки. Зовнішня торгівля на сучасному етапі її розвитку в Україні набуває дедалі більшої значущості як об'єкт дослідження. Необхідність аналізу зовнішньої торгівлі обумовлюється обов'язковістю вироблення зовнішньоекономічної політики держави на підставі отриманих відомостей, визначення пріоритетних напрямів розвитку держави та вдосконалення її світогосподарських зв'язків. Основними величинами, що складають сучасну статистичну базу даних щодо зовнішньої торгівлі, є експорт, імпорт, сальдо і товарообіг, частка експорту або імпорту в обсязі ВВП країни.

Характерні риси зовнішньоторговельних відносин України в сучасних умовах такі:

- за останні чотири роки відбулося скорочення українського експорту товарів до країн СНД майже втричі;
- головними торговими партнерами України є країни ЄС та Азії;

– трансформація зовнішньої торгівлі відбулася не тільки в регіональному, а й у товарному розрізі: агропромислова продукція стала головним експортним товаром.

Пандемія коронавірусу, ймовірно, матиме значний негативний вплив як на експортно-імпортні операції України, так і на зовнішньоторговельні відносини країн світу. Судячи з вищезазначеного, можна припустити настання чергової світової економічної кризи. Об'єктом подальших досліджень буде аналіз зовнішньої торгівлі України послугами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Структурні зміни у світовій торгівлі як чинник розвитку внутрішнього ринку України: колект. моногр. / за ред. д-ра екон. наук, чл.-кор. НААН України Т. О. Осташко; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». Київ, 2019. 350 с.
2. Жалба І. О., Собчук Н. В. Стан міжнародної торгівлі на сучасному етапі розвитку економіки України. *Маркетинг*. 2018. Вип. I–II (69–70). С. 79–83.
3. Черномаз П. О., Чавалах О. І. Трансформація структури зовнішньої торгівлі України у зв'язку з підписанням Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2017. Вип. 6. С. 82–88.
4. Пахуча Е. В., Філімонов Ю. Л., Лещенко Л. О. Структурні зміни зовнішньої торгівлі України аграрною продукцією. *Ефективна економіка*. 2019. № 3. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/3_2019/50.pdf. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.3.48 (дата звернення: 19.03.2020).
5. Антонюк О., Антонюк П., Лисюк В. Країни Азії – головний партнер України в торгівлі агропродовольчими товарами. *Food Industry Economics*. 2018. Вип. 10 (2). URL: <https://doi.org/10.15673/fie.v10i2.957> (дата звернення: 19.03.2020).
6. Павлюк О., Вінокуров Я. Економіка в добу «коронавірусної паніки»: проблеми з торгівлею, туризмом і фінансами. *Hromadske*. 2020. URL: <https://hromadske.ua/posts/ekonomika-v-dobu-koronavirusnoyi-paniki-problemi-z-torgivleyu-turizmom-i-finansami> (дата звернення: 19.03.2020).
7. Soergel A. Coronavirus, Iran Conflict Among Biggest Threats to the Economy in 2020. *U. S. News*. 2020. URL: <https://www.usnews.com/news/economy/articles/2020-02-26/coronavirus-iran-conflict-among-biggest-threats-to-the-economy-in-2020> (дата звернення: 19.03.2020).
8. Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами у 2019 році. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/zd/ztt/ztt_u/ztt1219_u.htm (дата звернення: 19.03.2020).
9. Товарна структура зовнішньої торгівлі у 2019 році. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/zd/tsztt/tsztt_u/tsztt1219_u.htm (дата звернення: 19.03.2020).
10. Динаміка географічної структури зовнішньої торгівлі товарами. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/zd/zd_rik/zd_u/gz_rik_u.html (дата звернення: 19.03.2020).

11. Регіональні обсяги зовнішньої торгівлі товарами у 2019 році. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/zd/oet/oet_u/oet2019_u.htm (дата звернення: 19.03.2020).
12. Зовнішня торгівля України товарами та послугами за 2018 рік. Офіційний веб-сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> (дата звернення: 19.03.2020).

REFERENCES

1. Ostashko, T. O. (2019). *Strukturni zminy u svitovii torhivli yak chynnyk rozvytku vnutrishnoho rynku Ukrainy [Structural changes in world trade as a factor of development of the domestic market of Ukraine]*. DU «Instytut ekonomiky ta prohnozuvannya NAN Ukrainy», Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].
2. Zhalba, I. O., & Sobchuk, N. V. (2018). Stan mizhnarodnoi torhivli na suchasnomu etapi rozvytku ekonomiky Ukrainy [The state of international trade at the present stage of economic development of Ukraine]. *Marketynh – Marketing, I–II* (69-70), 79–83 [in Ukrainian].
3. Chernomaz, P. O., & Chavalakh, O. I. (2017). Transformatsiia struktury zovnishnoi torhivli Ukrainy u zviazku z pidpysanniam Uhody pro Asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta YeS [Transformation of Ukraine's foreign trade structure in connection with the signing of the EU-Ukraine Association Agreement]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina – Bulletin of the Karazin Kharkiv National University*, 6, 82–88 [in Ukrainian].
4. Pakhucha, E. V., Filimonov, Yu. L., & Leshchenko, L. O. (2019). Strukturni zminy zovnishnoi torhivli Ukrainy ahrarynoiu produktsiieiu [Structural changes in Ukraine's foreign trade in agricultural products]. *Efektivna ekonomika – An efficient economy*, 3. Retrieved from http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2019/50.pdf DOI: 10.32702/2307-2105-2019.3.48 [in Ukrainian].
5. Antoniuk, O., Antoniuk, P., & Lysiuk, V. (2018). Krainy Azii – holovnyi partner Ukrainy v torhivli ahroprodovalchymy tovaramy [Asian countries – Ukraine's main partner in the agri-food trade]. *Ekonomika kharchovoi promyslovosti – Food Industry Economics*, 10 (2). Retrieved from <https://doi.org/10.15673/fe.v10i2.957> [in Ukrainian].
6. Pavliuk, O., & Vinokurov, Ya. (2020). Ekonomika v dobu «koronavirusnoi paniky»: problemy z torhivleiu, turyzmom i finansamy [Coronavirus Panic Economy: Trade, Tourism and Finance Problems]. *Hromadske – Public*. Retrieved from <https://hromadske.ua/posts/ekonomika-v-dobu-koronavirusnoyi-paniki-problemi-z-torgivleyu-turizmom-i-finansami> [in Ukrainian].
7. Soergel, A. (2020). Coronavirus, Iran Conflict Among Biggest Threats to the Economy in 2020. *U. S. News*. Retrieved from <https://www.usnews.com/news/economy/articles/2020-02-26/coronavirus-iran-conflict-among-biggest-threats-to-the-economy-in-2020>.
8. The official site of The State Statistics Service of Ukraine (2020). Heohrafichna struktura zovnishnoi torhivli tovaramy u 2019 rotsi [The geographical structure of foreign trade in goods in 2019]. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/zd/ztt/ztt_u/ztt1219_u.htm [in Ukrainian].

9. The official site of The State Statistics Service of Ukraine (2020). Tovarna struktura zovnishnoi torhivli u 2019 rotsi [Commodity structure of foreign trade in 2019]. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/zd/tsztt/tsztt_u/tsztt1219_u.htm [in Ukrainian].
10. The official site of The State Statistics Service of Ukraine (2020). Dynamika heorafichnoi struktury zovnishnoi torhivli tovaramy [Dynamics of the geographical structure of foreign trade in goods]. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/zd/zd_rik/zd_u/gz_rik_u.html [in Ukrainian].
11. The official site of The State Statistics Service of Ukraine (2020). Rehionalni obsiahy zovnishnoi torhivli tovaramy u 2019 rotsi [Regional volumes of foreign trade in goods in 2019]. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/zd/oet/oet_u/oet2019_u.htm [in Ukrainian].
12. The official site of Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2019). Zovnishnia torhivlia Ukrainy tovaramy ta posluhamy za 2018 rik [Foreign trade of Ukraine with goods and services for 2018]. Retrieved from <http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 20.03.2020 р.

Стаття пройшла рецензування 20.04.2020 р.

Стаття рекомендована до опублікування 27.05.2020 р.

Л. М. ТИТАРЕНКО

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин і туризму, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Україна, г. Полтава

И. Б. ЧИЧКАЛО-КОНДРАЦКАЯ

доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародних економічних відносин і туризму, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Україна, г. Полтава

И. Ю. СЕМЕНЧУКОВА

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економічної теорії і маркетинга, Вітебський державний технологічний університет, Білорусь, г. Вітебск

АНАЛИЗ СОВРЕМЕННОЙ ТОВАРНОЙ СТРУКТУРЫ МЕЖДУНАРОДНОЙ ТОРГОВЛИ УКРАИНЫ

Проанализированы актуальные закономерности современного этапа развития мировой торговли и существующие тренды внешнеторговых связей Украины. В частности, исследована структура экспортной и импортной товарной продукции, динамика внешней торговли Украины со странами мира. Установлен факт переориентации внешнеторговых связей Украины на торговлю со странами ЕС и Азии. Обосновано

влияние распространения коронавируса на развитие мировых торговых отношений и внешней торговли Украины.

Ключевые слова: мировая торговля, внешнеэкономические отношения, товарная продукция, экспорт, импорт, либерализация торговли.

L. M. TYTARENKO

PhD in Economics, Associate Professor, Department of International Economic Relations and Tourism, National University “Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic”, Ukraine, Poltava

I. B. CHYCHKALO-KONDRATSKA

D. Sc. (Economics), Professor, Department of International Economic Relations and Tourism, National University “Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic”, Ukraine, Poltava

I. Yu. SEMENCHUKOVA

PhD in Economics, Associate Professor, Department of Economic Theory and Marketing, Vitebsk state technological university, Belarus, Vitebsk

ANALYSIS OF THE MODERN GOODS TRADE STRUCTURE OF UKRAINE

Problem setting. International trade plays an extremely important role in the development of the world economy. In today’s socio-political context, it is relevant to study and analyze one of the important indicators of the country’s economic condition – the export and import of goods, especially for Ukraine, which is radically changing its economic policy.

Recent research and publication analysis. The problems of development and formation of foreign trade relations have been considered and developed in a number of scientific works: Ostashko T. O., Zhalba I. O. and Sobchuk N. V., Chernomaz P. A. and Chavalakh O. I., Pakhucha E. V., Filimonov Yu. L. and Leshchenko L. O., Antonyuk O., Antonyuk P. and Lisyuk V., Pavlyuk O. and Vinokurov Y., Soergel A.

Paper objective. The purpose of the article is to study the commodity structure of Ukraine’s foreign trade at the present stage of development of foreign economic relations. The object of study is the commodity structure of Ukraine’s international trade with countries of the world.

Paper main body. In today’s context, international trade plays an extremely important role in the development of both the world economy and the individual country.

The regularities of the modern stage of world trade development are: rapid growth of international trade in goods and services, uneven growth of international trade, synchronization of dynamics of world trade and world GDP, volatility of world commodity prices, increasing influence of globalization, concentration of flows of global trade, trade, and the rapid growth of world trade in services.

An analysis of the existing trends in Ukraine’s foreign trade relations indicates a significant change in the directions of Ukraine’s foreign trade in connection with the entry

into force of the Association Agreement between Ukraine and the EU. During the analyzed period, the structure of export and import commodity products remained almost unchanged. The dynamics of Ukraine's foreign trade with the countries of the world intensified. The fact of reorientation of foreign trade relations of Ukraine was established – trade with EU and Asian countries was intensified.

As the agroindustrial complex makes a significant contribution to the foreign trade of Ukraine, the state of foreign trade operations of Ukraine by agroindustrial products is considered in detail. Priority direction of trade with Asian countries was established.

It is likely that the spread of the virus crown will have a negative impact on the development of world trade relations and foreign trade in Ukraine.

Conclusions. The considered commodity and geographical structure of export-import operations of Ukraine gives an opportunity to analyze the state of foreign trade in goods, to plan its development and to determine partnership relations.

Short abstract for an article

Abstract: Ukraine's international trade should be focused on increasing exports of processed products and extending various services to foreign consumers. Increasing the level of processing of Ukrainian raw materials should be a priority direction for export development. The main measures to strengthen the position of domestic products in foreign markets are development of marketing infrastructure, state support and expansion of sources of financing, improvement of price relations for agricultural products and other sectors of the economy.

Keywords: world trade, foreign trade relations, commodity products, export, import, trade liberalization.

Article details:

Received: 20 March 2020

Revised: 20 April 2020

Accepted: 27 May 2020

Рекомендоване цитування: Титаренко Л. М., Чичкало-Кондрацька І. Б., Семенчукова І. Ю. Аналіз сучасної товарної структури міжнародної торгівлі України. *Економічна теорія та право*. 2020. №2 (41). С. 11–25. DOI: 10.31359/2411-5584-2020-41-2-11.

Suggested Citation: Tytarenko L. M., Chychkalo-Kondratska, I. B., & Semenchukova, I. Yu. (2020). Analiz suchasnoi tovarnoi struktury mizhnarodnoi torhivli Ukrainy [Analysis of the modern goods trade structure of Ukraine]. *Ekonomichna teoriia ta pravo – Economic Theory and Law*, 2 (41), 11–25. DOI: 10.31359/2411-5584-2020-41-2-11.